

Ordlista

A

Akut hotad = En art som det är extremt hög risk att den dör ut i naturen i en nära framtid.

Amfibie = Groddjur.

Art = Den vanligaste beskrivningen är att en *art* är en sorts djur som kan få ungar med varandra och att ungarna också kan få ungar. Till exempel kan inte tigrar och leoparder få ungar och därför är det två arter.

Avelsprogram = Det sätt som djurparker planerar vilka djur som ska få ungar.

B

Biologisk mångfald = Det beskriver hur stor variation det finns i naturen. Det kan vara hur många olika gener det finns, hur många olika arter det finns eller hur många olika sorters naturtyper det finns. Ett annat ord för biologisk mångfald är *biodiversitet*.

Bläs = ljus långsmal teckning i ansiktet på ett djur

Buusköld = Den del av sköldpaddors skal som sitter på magen (undersidan?). Den delen kallas även *plastron*.

C

Carapax = Den del av ett djurs skal, t.ex. hos sköldpaddor och humrar, som sitter på ryggen (ovansidan?). Den delen kallas även *ryggsköld*.

Chytrid = Den dödliga svampsjukdom som drabbar groddjur i hela världen. Det fullständiga namnet är *chytridiomycosis*.

Cirkumpolär = Betyder ungefär "runt polcirkel". En art som har *cirkumpolär* utbredning finns på alla kontinenter runt polcirkeln. Det betyder att det är samma sorts lappuggla som finns i Sverige, Finland, Ryssland och Kanada.

D

DDT = ett insektsgift som också blir farligt för fåglar som äter insekterna. Det är också farligt för rovfåglar som äter små fåglar som ätit insekter som fått DDT på sig.

Dvala = då ett djur är inaktivt och sänker sin ämnesomsättning för att spara energi och/eller överleva svåra tider t.ex. vintern. Under dvala har djuren låg kroppstemperatur, långsam andning och låg puls.

E

EEP = Förkortning för de europeiska djurparkernas avelsprogram för hotade arter *European Ex situ Programme*.

Endemisk = Att en art bara finns i ett enda område i hela världen. Till exempel finns påfågeltarantell bara på ett enda litet ställe i Indien.

F

Flygga = När fågelungar blivit flygfärdiga kallas de *flygga*.

G

Ganges = Flod i Indien där indisk pricksköldpadda lever.

H

Habitat = Ett djurs livsmiljö.

Habitatsförlust = När djuren förlorar den miljö de behöver för att överleva. Nästa alltid beror det på något vi människor gör. Hugger ner en skog, bygger en väg, dikar ut en våtmark eller något sådant.

Hexapoda = *Hexa* betyder sex och *poda* fot. Alltså betyder *Hexapoda* "sex fötter" och det är det vetenskapliga namnet på djurgruppen Insekter som ju har sex ben.

Hornplattor = De plattor som täcker sköldpaddors skal. De är gjorda av *hornämne* (keratin) som är samma som finns i människors hår och naglar

Hotad art = En art som riskerar att dö ut i naturen.

Hybridisering = När två arter, till exempel europeisk vildkatt och tamkatt, parar sig och får ungar.

Häckning = Perioden då fåglar får ungar. Den börjar med uppvaktning/parning och slutar när ungarna lämnar boet.

I

Idisslare = En grupp djur som alla är växtätare. De har fyra magar och tuggar maten flera gånger (idisslar) innan det går vidare i mag-tarmkanalen. Hit hör till exempel kor, får, getter, renar och visenter.

Imago = Vuxen insekt.

Inavel = När djur som är väldigt nära släkt med varandra får ungar. Inavel är nästan alltid dåligt och kan leda till att djurens chans att överleva minskar.

Indus = Flod i Indien där indisk pricksköldpadda lever.

Isolering = När djur inte kan röra sig fritt i naturen för det finns hinder som stoppar det. Det kan vara naturliga hinder som en flod, eller något människan gjort som en väg med viltstängsel. Det kan leda till *inavel* om det finns för få djur i varje *isolerat* område.

K

Kaukasus = En bergskedja på gränsen mellan Europa och Asien. Här lever t.ex. persiska leoparder.

Kloak = Fåglar och reptiler har ett hål där kiss, bajs och ägg kommer ut. Det kallas *kloak*.

Kokong = Ett skyddande hölje som en fjärilslarv spinner runt sig som skydd under puppastadiet.

M

Metamorfos = Betyder ungefär "förvandling". I naturen brukar man använda det när det sker stora förändringar till exempel då ett grodyngel blir en groda eller en insektslarv blir en vuxen insekt.

N

Nymf = En del insekter, till exempel gräshoppor och kackerlackor, har inte puppor. De utvecklas istället gradvis till vuxna insekter. Hos dem kallas stadierna mellan ägg och vuxen insekt för *nymf*.

P

Panama = Ett land i Centralamerika där det finns många olika växter och djur. Det kallas att det är *hög biologisk mångfald*. Till exempel finns lemurlövgrador där.

PICA = Ett projekt Nordens Ark driver tillsammans med RZSS från Skottland för att hjälpa pallaskatter i naturen.

Plastron = Den del av sköldpaddors skal som sitter på magen (undersidan?). Den delen kallas även *buksköld*.

Puppa = Ett utvecklingsstadium då en insektslarv omformas till en vuxen insekt.

R

Reptil = En grupp djur som också kallas *kräldjur*. Hit räknas sköldpaddor, krokodildjur, ormar, ödlor, masködlor och bryggödlor. Enligt modern forskning bör även fåglar räknas till reptiler eftersom deras närmsta levande släktingar är krokodildjuren.

Reservpopulation = Djur av en hotad art som lever i djurparker eller avelscenter, till exempel på Nordens Ark. Där tas de om hand för att arten inte ska försvinna helt om den dör ut i naturen.

Rosetter = Så kallas leopardernas fläckar.

Roti = Ö där det finns, eller fanns om de faktiskt dött ut där, McCords ormhalsssköldpadda.

Rovdjur = Kan betyda flera saker. Rovdjur kallar man djur som jagar och äter andra djur t.ex. hajar eller huggormar. Men det är också namnet på en grupp djur som är släkt med varandra. Till den gruppen hör till exempel alla kattdjur, hunddjur, björnar och mårddjur. I den här gruppen finns djur som jagar och äter andra djur men också vegetarianen jättepanda som bara äter bambu.

Rugga = När en fågel byter fjädrar.

Ryggsköld = Den del av ett djurs skal, t.ex hos sköldpaddor och humrar, som sitter på ryggen. Den delen kallas även *carapax*.

RZSS – Förkortning av *Royal Zoological Society of Scotland*, översatt till svenska "Det kungliga skotska zoologiska sällskapet".

Räddningspopulation = samma som reservpopulation. Djur av en hotad art som lever i djurparker eller avelscenter, till exempel på Nordens Ark. Där tas de om hand för att arten inte ska försvinna helt om den dör ut i naturen.

Rödlista = en lista som presenterar hur stor risk det är att olika arter dö ut. Det baseras på antalet individer, om antalet minskar eller ökar och om de lever i små eller isolerade områden.

Rödlistad = Arter som riskerar att dö ut, eller man vet för lite om för att göra en bra riskbedömning för, kallas för *rödlistade*.

S

Schmetterling = Fjäril på tyska.

Side-eye = Många djur, t.ex. får och en del sköldpaddor, har ögonen på sidorna av huvudet så de tittar alltid åt sidan utan att för den skull vara kritiska eller föraktfulla. Det är något människor hittat på.

Sjusovare = Någon som sover länge.

Skalman = Seriefiguren Bamses vän som är en sköldpadda.

Social = Djur som lever tillsammans i grupper.

Solitär = Djur som lever ensamma när de inte har ungar.

Spyboll = Fåglar kräks upp det i maten deras magar inte kan smälta. I ugglors spybollar hittar man t.ex. ben, päls och fjädrar, medan koltrastar kan ha spybollar med körsbärskärnor.

Starkt hotad = En art som det är mycket hög risk att den dör ut i naturen.

Sårbar = En art som det är hög risk att den dör ut i naturen.

T

TCM = En engelsk förkortning som även används i Sverige. Den står för *Traditional Chinese Medicine*, alltså *traditionell kinesisk medicin* på svenska.

Trandans = När tranor dansar för att bilda nya par eller hålla ihop gamla par.

U

Underart = När en art av någon anledning håller på att utvecklas åt olika håll, men inte blivit så olika att de räknas till olika *arter*, så kan de kallas olika *underarter*. Till exempel är amurleopard och persisk leopard olika *underarter* av leopard. Anledningen till att de utvecklas olika är att miljön där de lever är olika och då anpassas de till de förhållanden de lever i.

Utsättning = när djur som är födda på till exempel Nordens Ark släpps ut i naturen för att leva fritt där.

V

Vändhalssköldpadda = en grupp med sköldpaddor som har så lång hals att de inte kan dra in den i skalet.

Växelvarma = Djur som har en kroppstemperatur som följer temperaturen som omgivningen de lever i har.

Å

Åtgärdsprogram = Planer som beskriver hur olika hotade arter ska få hjälp så de inte dör ut i Sverige. Det är Naturvårdsverket och Hav- och Vattenmyndigheten som bestämmer åtgärdsplanerna, men länsstyrelserna som gör det mesta jobbet.

Ä

Äggtagg = En vass tagg vid munnen på en sköldpaddsunge, eller på en fågelunges näbb, som hjälper dem att ta sig ut genom skalet när de kläcks. Äggtaggen tappar de efter kläckningen.

Ö

Ömsar = När till exempel ormar, ödlor och sköldpaddor byter skinn.